

De verdwenen ceders van de Libanon

De ceder is het nationale symbool en tooit de vlag van Libanon. Helaas zijn er niet zoveel van deze schitterende reuzen meer, zoals we hieronder zullen zien. Hij groeit nog op grote hoogte in de bergen, in beschermd natuurreervaten, met name nabij Bsharré, Tannourine

- G. Houtzagers, *Houtteelt der gematigde Luchtstreek, Deel I – de Houtsoorten*, 1954, pp 195-200. Zwolle, Tjeenk Willink.
- K.H. Oedekoven, *Forest history of the Near East, Unasyva; An international review of forests and forest products*, 1963, 17 (1), 68, pp 13-21. (Karl Oedekove was voor de FAO de regionale Bosbouwdeskundige voor het Nabije Oosten, met hoofdkantoor in Cairo)

en in het Chouf gebergte. Het *Chouf Cedar Reserve in Barouk* is met zijn 550 vierkante kilometer het grootste natuurreservaat in het Midden Oosten. Hier staan ceders van ruim

2.000 jaar oud met een omvang van ruim 7 meter, samen met nog 16 andere boomsoorten. Vanaf de oudst bekende geschiedenis tot aan de Romeinse tijd bezat Libanon hetzelfde landschappelijk beeld: een kralensnoer van nederzettingen aan de kust tegen een achtergrond van dicht beboste bergen, waar weinig mensen woonden.

Oude geschriften spreken over het land als: “een oase van groen met ruisende beken” of van: “een uitgestrekt bosgebied, waarvan de takken tot in de hemel reiken”.

Egyptenaren en Babyloniers gebruikten het kostbare hout van de ceders voor veel doeleinden. Het zoetgeurende hout ervan bevat

een vluchtige olie. De Phoeniciers danken hun faam aan deze boom en de opkomst en het verval van dit volk is er nauw mee verbonden. Al zo’n 5000 jaar geleden werden de cederbomen geveld en met vloten verscheept, vooral naar Egypte.

Rond 2700 v. Chr. begon Koning Snefru, de eerste koning van de 4^e dynastie, een levendige houthandel met de Phoeniciers. Er waren 40 schepen nodig om de cederhouten balken te transporteren naar Egypte, die hij nodig had voor zijn bouwwerken.

Tussen 2500 en 2300 v. Chr. maakten Egyptische geschriften voor het eerst melding van een tekort aan cederhout. Dat was nodig voor de bijzondere rol bij het mummificeren van lijken: cederolie werd in het lichaam ingespoten en cederhars werd gebruikt in de windselen waarmee het lijk werd omwonden.

Eén van de talrijke bewijzen, dat de ceder werd gerekend tot de oudste van de meest waardevolle boomsoorten in de wereld is het bas-reliëf in de tempel van Karnak. Dat toont Syrische krijgsgevangenen, die cederbomen vellen in Libanon. Ook is het bekend, dat de tempel van koning Salomon (963-923 v. Chr.) van cederhout is gebouwd. Koning Hiram van Tyros, de oude Phoenicische haven aan de Libanese kust, schreef aan koning Salomon: “We zullen zoveel hout kappen in Libanon als u nodig heeft” en Salomon rekruteerde 30.000 van zijn onderdanen om Hiram te helpen bij de vellingarbeid.

Ook uit de Assyrisch-Babylonische periode wordt ervan melding gemaakt dat cederbossen nog steeds werden geëxploiteerd. De Romeinse geschiedschrijver Tacitus (ca 100 n.Chr)

- G. Houtzagers, *Houtteelt der gematigde Luchstreek*, Deel I – de Houtsoorten, 1954, pp 195-200. Zwolle, Tjeenk Willink.
- K.H. Oedekoven, *Forest history of the Near East*, Unasyva; An international review of forests and forest products, 1963, 17 (1), 68, pp 13-21. (Karl Oedekove was voor de FAO de regionale Bosbouwdeskundige voor het Nabije Oosten, met hoofdkantoor in Cairo)

schrijft, dat de bergtoppen van de Libanon nog steeds bedekt zijn met bomen. Later vaardigt keizer Hadrianus (76-138 n.Chr) de eerste Wet uit ter bescherming van bepaalde bomen (ceder, pijnboom en den) en hij liet de tekst als tekens in rotsblokken beitelen, zodat de bevolking het kon zien en eraan gehoorzamen. Maar het kappen ging door en de ons overgebleven rotsen met inscripties tref je tegenwoordig aan in streken, die volledig ontbost en geërodeerd zijn. Toch moet er zelfs in de Middeleeuwen nog veel van de bosrijkdom hebben bestaan. De Duitse geestelijke, Von Suchem, die van 1336-1341 in het Heilig Land verbleef, beschrijft het noorden van Libanon als een "berg vol met de meest prachtige bomen". Maar de makkelijke toegankelijkheid van het beboste gebied en het ontbreken van zulke waardevolle bomen in aangrenzende landen maakten van Libanon een bijzonder aantrekkelijke prooi voor indringers en dat droeg in belangrijke mate bij aan het verdwijnen van de bossen.

In 1830 werd Sultan Mohammed Ali, heerser over het Ottomaanse Rijk, sterk aangetrokken door deze bomen uit de Libanon, zoals de Egyptisch farao's zo'n 4000 jaar eerder. Een nieuw dieptepunt in de ontbossing werd bereikt in de WOI, toen de Ottomaanse autoriteiten rücksichtslos hout uit Libanon haalden om de spoorlijnen aan te leggen. Geschat wordt, dat in de eerste 3 jaar van de oorlog Libanon 60% van zijn bossen werd ontdaan. In WOII werden de toen nog bestaande bossen van de hooglanden van Akkar kaal gekapt om er de spoorlijn langs de kust mee aan te leggen.

De ceder is éénhuizig met eenslachtige bloemen. De mannelijke bloemen zijn over de hele kroon verdeeld, de vrouwelijke staan over het algemeen meer boven in de kroon. De mannelijke bloemen staan als rechtopstaande katjes op de twijgen, 6-7 cm lang, en bloeien eind september begin oktober, waarbij goudgeel ongevleugeld stuifmeel vrijkomt.

Van de beroemde oude cederbossen van de Libanon, die ooit een oppervlakte bedekten van meer dan 500.000 ha, zijn nu nog maar een paar verspreide stukken overgebleven. Het in het wilde weg kappen, afbranden en vraat door schapen en geiten, in combinatie met onoordeelkundig landbouwkundig bodemgebruik, heeft vrijwel tot volledig verdwijnen van het natuurlijke bos geleid en veroorzaakte de degradatie van de bodem, die ooit dat bos gedragen heeft.

In dit land dat ooit "overvloede van melk en honing" is nog maar een schamele 75.000 ha aan bosresten overgebleven.

- G. Houtzagers, *Houtteelt der gematigde Luchstreek*, Deel I – de Houtsoorten, 1954, pp 195-200. Zwolle, Tjeenk Willink.
- K.H. Oedekoven, *Forest history of the Near East*, Unasyva; An international review of forests and forest products, 1963, 17 (1), 68, pp 13-21. (Karl Oedekove was voor de FAO de regionale Bosbouwdeskundige voor het Nabije Oosten, met hoofdkantoor in Cairo)

Toch heeft de regering van Libanon de ceder gekozen als embleem in haar nationale vlag. Gehoopt wordt, dat die keuze ook zal leiden tot vergrote inspanning om door herbebossing weer nieuwe cederbossen tot stand te brengen.

Joop Kalb, Norg, 2013

The image shows a light blue informational sign for a remarkable tree. At the top left, it says 'ARBRES' and 'TOURS'. The main title is 'ARBRE REMARQUABLE DE FRANCE' in green. Below that, it states 'pour le travail accompli par la Municipalité de Tours afin d'entretenir, préserver et sauvegarder :'. The tree's name is 'le Cèdre du Liban' in large red letters. Below the name, it lists 'Cedrus libani Rich.' and 'Cedar of Lebanon'. Technical details include: 'Hauteur : 31 m', 'Envergure : 33 m', and 'Circonférence du tronc à 1 m du sol : 7,50 m'. It also notes 'Planté en 1804, cet arbre remarquable allonge ses branches sur une surface de 600 m²'. A quote at the bottom reads: '« Les Arbres Remarquables font partie du patrimoine collectif et doivent être préservés en tant que tel »'. At the very bottom, it mentions 'Association A.R.B.R.E.S. (Arbres Remarquables, Bilan, Recherches, Etudes et Sauvegarde)'. On the left side of the sign, there is a circular photograph of the tree.

- G. Houtzagers, Houtteelt der gematigde Luchstreek, Deel I – de Houtsoorten, 1954, pp 195-200. Zwolle, Tjeenk Willink.
- K.H. Oedekoven, *Forest history of the Near East*, Unasylva; An international review of forests and forest products, 1963, 17 (1), 68, pp 13-21. (Karl Oedekove was voor de FAO de regionale Bosbouwdeskundige voor het Nabije Oosten, met hoofdkantoor in Cairo)